

מים עמוקים

הערות והארות על סדר הפטרה

מלוקט מתוך ספרי "משבצות זהב" על נביאים כתובים
מהגאון רבי שנתן שעפטייל ווייס שליט"א

ג'א

ב

פרשת תרומה

תשפ"ד

וה נתן לשלמה
(מלכים א' ה')

הפטרה:

עומק הפטרה

לשלמה וחירם מלך צור - ובנין בית המקדש

עבודתו של שלמה המלך להשיב את חירם מלך צור להכיר בבית"ש / שלמה הוא משה וחירם הוא פרעה / למה נבחר חירם לסייע בבנין ביהמ"ק? / סופו של חירם שקלקל והחמיץ וחלקו בסיבת חורבן ביהמ"ק

"וה נתן חכמה לשלמה ויהי שלום בין שלמה ובין חירם ויכרתו שניהם ברית"

עבודתו של שלמה המלך להשיב את חירם להכיר בבית"ש

הנה בזה"ק (ח"ג ס"א.) מבואר שחירם מלך צור החשיב את עצמו לאלוה, ובהשפעת שלמה המלך הכיר חירם בבורא העולם, וירד משטותו להחשיב עצמו לאלוה, וכלשון הזה"ק "ויהי שלום בין חירם ובין שלמה", וכי מה בין האי להאי (פ"י מה הקשר בין תחילת הפס' "וה נתן חכמה לשלמה", להמשך הכתוב "ויהי שלום בין חירם ובין שלמה"), אלא הכי תנינן, 'וה נתן חכמה לשלמה' וכו', דשלמה עבד דנחית לחירם מההוא דרגא וכו', דתניא חירם מלך צור, עבד גרמיה אלוה, בתר דשלמה אתא, עבד ליה בחכמתיה, דנחית מההוא עיטא, ואודי ליה לשלמה, ובגין כך 'ויהי שלום בין חירם ובין שלמה' ע"כ לשון הזה"ק.

ודברי הזה"ק מרומזים גם בפסוק בדברי הימים (ב' ב' י') "ויאמר חורם ברוך ה' אלקי ישראל אשר עשה את השמים ואת הארץ אשר נתן לדוד המלך בן חכם יודע שכל ובינה אשר יבנה בית לה' ובית למלכותו", שמהסיבה האמורה שיש לדוד המלך "בן חכם יודע שכל ובינה", רק משום כך הכיר חירם בכך שהקב"ה הוא "אשר עשה את השמים ואת הארץ".

והטעם לכך ששלמה המלך הוצרך לדאוג שחירם יכיר בבורא העולם הוא משום שבתקופת שלמה המלך ע"ה היה זמן שהאור של ישראל היה בשלימות, וכלשון הזה"ק (שם) "קיימא סיהרא באשלמותא", ושלמה מלך על כל העולם כולו ואפ"ל על העליונים, כדברי הגמ' (מגילה י"א) "שמלך על העליונים ועל התחתונים, שנאמר 'וישב שלמה על כסא ה'", ושלמה ביקש להתעסק במצוה שנתחייבו בה ישראל, לאחר שמינו עליהם מלך והניח להם ה' מכל אויביהם ומעמלק, והיא המצוה "לכנות להם בית הבחירה" (סנהדרין כ'), לפיכך השתדל שלמה שסכאו של הקב"ה יהיה באמת שלם בבריאה, שלא יהיה אי מי שחושב ומכריז על עצמו שהוא אל, וכאילו הוא ברא את עצמו ואת הסובב, ולכן השתדל והצליח להוריד את חירם מהרעיון המטופש שהוא אלוה.

ובאותו הזמן בו החזירו שלמה המע"ה למוטב סייע לו חירם לבנין ביהמ"ק, וכפי שנאמר בפרק זה "וישלח חירם אל שלמה לאמור שמעתי את אשר שלחת אלי אני אעשה את כל חפצך בעצי ארזים ובעצי ברושים", ומתואר בפסוקים גודל סיועו לבנין הבית.

ונראה לבאר ששלמה המע"ה השיב את חירם בתשובה, ע"י כך שחירם הכיר את שלמה וראה את גודל חכמתו ושלימות הנהגתו, והבין שאין זה בכח אנושי להגיע לידי כך, אלא ודאי היא חכמה אלוקית שניתנה בו, וככתוב "וה נתן חכמה לשלמה".

ומן הענין לציין את המקובל שהסבא מקעלם זצוק"ל אמר בעת שצטטו בפניו דבריו של אותו כופר גוי שאמר שהאדם נוצר מקוף (עפ"ל), שאילו היה רואה את הגה"ק רבי ישראל סלאנטר זצוק"ל לא היתה עולה על דעתו שטות כזאת.

שלמה הוא משה וחירם הוא פרעה

והנה דבר נפלא איתא בספר 'קהלת יעקב' (להגה"ק רבי יעקב ברבי דוד פארדו ז"ע, בעל 'חסדי דוד' על התוספתא, אשר כל ספרו בלול בדברי קבלה) ששלמה וחירם הם משה ופרעה (בגלגול או בעיבור), ולכן ידעו זה את זה מה שאירע להם, ומטעם זה פחדו שניהם שלא יחזרו כימי קדם לצרור זה לזה, כפרעה בשעתו ע"י עשרת המכות, ולפיכך "ויכרתו שניהם ברית".

ובאמת מצאנו בפרעה הרשע שגם כן החזיק עצמו לאלוה וכאמור (יחזקאל כ"ט ג') "הנני עליך פרעה מלך מצרים התננים הגדול הרבץ בתוך יארי אשר אמר לי יארי ואני עשיתני", ומשה רבינו ע"ה התעסק גם כן לבטלו ולהחזירו מטעותו ורשותו, ומסיבה זו שלחו הקב"ה להתרוח את פרעה ליאור בבוקר דייקא, וכאמור (שמות ז' ט"ו) "לך אל פרעה בבקר הנה יצא המימה" וגו', וכפירש"י "הנה יוצא המימה - לנקביו שהיה עושה עצמו אלוה, ואומר שאינו צריך לנקביו ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו", וכן במדרש תנחומא (וארא י"ד) נאמר "בשעה שהוא נצרך תפוס אותו", ובפירוש עץ יוסף (שם) כתב "בשעה שהוא נצרך, פירוש בשעה שהוא עושה נקבים תפוש אותו, כדי לתפוס אותו ברמאותו, שידע שנודע סודו למשה", ורואים שענין זה חזר על עצמו עם שלמה וחירם, ששלמה עסק בכך להביא את חירם לידי הכרה בריבון העולמים.

למה נבחר חירם לבנין ביהמ"ק

חירם מלך צור שחזר בו ממחשבתו שהוא אלוה, נבחר ע"י הקב"ה להיות מבין הגוים המסייע לבניית בית המקדש, שהרי התכלית של בית המקדש הוא שיהיה בית ה' בתחתונים, הן לישראל והן לכל העולם כולו וגם אומות העולם בכלל, וכפי שאמר שלמה בתפלתו (מלכים א' ח' מ"א) "וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא וקא מארץ רחוקה למען שמך" וגו', ובהמשך (פס' מ"ג) "ועשית ככל אשר יקרא אלך הנכרי למען ידעו כל עמי הארץ את שמך ליראה אתך קעמך ישראל ולדעת כי שמך נקרא על הבית הזה אשר בנית", ומטעם זה נבחר חירם להיות זה שמסייע בבנין הבית.

ואיתא במדרש (בראשית רבה, ל"ח א') עה"כ "ויט עד איש עדולמי ושמו חיריה", שזכה חירם לאריכות ימים מופלגת, לשיטת רבנן הסוברים שחיריה העדולמי רעהו של יהודה הוא אותו חירם שהיה בימי דוד, כנאמר "כי אוהב היה חירם לדוד כל הימים", למדו היה האיש הזה להיות אוהב לשבת הזה, לדבריהם חי קרוב לאלף ומאתים שנה, ולשיטת ר"י ב"ר סימון שחירם היה איש אחר, חי עכ"פ קרוב לחמש מאות שנה. ובנוסף זכה לשכר של עושר מופלג כפי שמבואר באריכות בספר יחזקאל (פרק כ"ז) גודל עושרו והצלחתו, שצור היתה הממלכה העשירה ביותר בעולם, שכל המסחר בעולם עבר דרכה, וכל זה היה שכרו של חירם על שהשתתף בבנין בית המקדש.

"בעל המעה הוא בעל הדעה"

והנה היתה סיבה נוספת לטובה העצומה והמופלגת שחירם זכה לה, וכמבואר בספר יחזקאל (פס' י"ב) שהתנבא יחזקאל "בן אדם שא קינה על מלך צור ואמרף לו פה אמר ה' אלוקים אתה חותם תְּכַנִּית מְלֶאךְ חֻמָּה וְלִלְיַל יִפִּי", והיינו שנשא דברי קינה על מלך צור שהפסיד לעצמו, שהיה ראוי להגיע למדרגה רמה אלמלא שקלקל זאת בגאוותו, וכך נאמר לו: "אתה חותם תכנית", אתה נבראת בדמות ובצלם אלוקים (כ'חותם), ואתה היית ה'תכנית' של הקב"ה, לסייע להביא את העולם להכיר בו, ולשם כך מילא הקב"ה אותך בחכמה ובשלימות היופי - שמשקפות על שלימות וזכות הנפש, וכך גם פירש"י שם ש'חותם' הוא מלשון חותמת, וכשם שחותמת מלמדת על זהות הבעלים, כך גם ייעד הקב"ה את חירם למטרה זו, להחתים את כל הבריאה בחותמת - "לה' הארץ ומלואה", שכל הבריאה היא של הקב"ה.

יִשְׁבְּתִי בְּלֵב יָמִים וְאַתָּה אָדָם וְלֹא אֵל וְתַתֵּן לְבָבְךָ לְאֱלֹהִים" שחזר בסופו לסורו, ולמחשבתו הראשונה בה טעה טרם הכיר את שלמה המע"ה, וגם פרעה הרשע טעה בטעות זו, כאשר חשב בכל פעם שבא משה לומר לו "כה אמר ה' שלח את עמי" וכדומה, שכפי הנראה האלוקים אינו מסוגל להוציא את ישראל מארצו בלי הסכמתו, שהרי אם הוא יכול, לשם מה הוא זקוק להסכמתו, ולכן גדלה חוצפתו וגברה ממכה למכה, כשבסוף ההתראה על מכת הארבה נאמר (שמות י' י"א) "ויגרש אתם מאת פני פרעה", וכן אחר מכת החושך הוסיף עוד חוצפה ואמר למשה (שם פס' כ"ח) "וַיֹּאמֶר לוֹ פְּרַעֲהַ לֵּךְ מֵעַל הַיָּם לָךְ אֶל תִּסְרֶף רַאֲוֹת פְּנֵי כִּי בָּיֹום רָאֲתָךְ פְּנֵי תַמּוֹת", וכפי שהבאנו לעיל את דברי הקהלת יעקב שמשווה בין חירם לפרעה. (ובספר יחזקאל שם מבואר באריכות העונש שתקבל צור, שהקב"ה יעלה עליה את מי הים עד שהיא תמחק ולא ישאר ממנה זכר, ובפרקים ל' - ל"ג מבואר בארוכה העונש שמצרים תקבל).

והנה איתא ב**בגמ'** (חולין פ"ט.) "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם [כי אתם המעט] וגו', אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטים עצמכם, אבל עובדי כוכבים אינן כן, נתתי גדולה לפרעה, אמר 'מי ה' אשר אשמע בקולו', נתתי גדולה לחירם מלך צור ואמר 'מושב אלהים ישבתי בלב ימים', ע"כ. ומשום כך לאחר שחירם מלך צור (ר"ת חמ"ץ) החמיץ ונכסלה התכנית שהוא יביא את העולם להכרה בבורא ית"ש, תכלית תיקון הבריאה יצטרך להיות רק ע"י משיח צדקינו, שרק הוא יהיה בכוחו לתקן את כל הבריאה.

חירם שקלקל והחמיץ גם אשם בחורבן ביהמ"ק

עוד מבואר במדרשים שהקב"ה החריב את ביהמ"ק גם בכדי שחירם יפסיק מלהתגאות על שבנה את ביהמ"ק, והמשילו משל לחייט שתפר מלבוש נאה למלך, ובכל עת שהמלך היה לבוש בבגד, היה מתגאה אותו החייט "אני עשיתי בגד למלך", אמר המלך אקרע את הבגד ויפסיק מלהתגאות אלי.

אמנם בוודאי יש קשר בין העובדה שחירם מלך צור החמיץ וחזר לסורו, לבין מצבם של כלל ישראל שנכשלו בחטאים של ע"ז ושאר החטאים שהיו בסוף ימי בית ראשון, כי אם היו ישראל נשאים באותה דביקות בהקב"ה כפי שהיו בימי שלמה, מסתבר שגם חירם מלך צור לא היה מחמיץ ומקלקל, ולכן בודאי הבית חרב בעוונותינו, אלא ש"משפטי ה' אמת צדקו יחדיו" שגם צור שסייע בבנין הבית חטא וגרם שלא יהיה קיום לבית.

עוד נאמר שם (פס' י"ג) "בְּעֵדן נֶן אֱלֹהִים הָיִיתָ" וגו', שלא היה חסר לחירם דבר מוטובות ותפנוקי העוה"ז, והיה במצב כאילו הוא נמצא בגן עדן אלוקי, שוהה בתוך חופות הבנויות מאבנים יקרות וטובות, כי חירם היה ה'תכנית' של הקב"ה להכין ולהכשיר את העולם להביאו לתיקונו, ותפקידו היה לסייע בתיקון חטאו של אדה"ר בכללות הבריאה - גם אצל הגוים והאומות, כי אצל כלל ישראל היה כבר התיקון ע"י יעקב אבינו ע"ה שהוא דמות אדם שבמרכבה, וכמאמר הגמ' (בבא מציעא פ"ד.) "שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון", והכוונה ודאי לאדה"ר קודם החטא, אך כללות הבריאה עדיין נשארה בלי תיקון, ורצון השי"ת היה שהתיקון יבוא על ידי אחד מאומות העולם, ועל ידו "כירו וידעו כל יושבי תבל, כי לך תכרע כל ברך", ולשם כך בחר הקב"ה בחירום מלך צור, כי דוקא הוא ששב בתשובה אל השי"ת, היה בכוחו לסייע להשיב את כל הבריאה להכרה בבורא ית"ש, ומסיבה זו נתן לו הקב"ה עשירות מופלגת, יחד עם כבוד אלוקי כאילו הוא יושב בגן עדן, כדי שיהיה דבריו מתקבלים על כל הגוים, שמתבע הבריאה דעת עשירים מתקבלת, כדאמרי אינשי "בעל המעה הוא בעל הדעה".

סופו של חירם

אמנם באחריתו של חירם מלך צור חזר לטעותו ביתר שאת, ומבואר במדרש שדווקא מפני כך שהקב"ה השתמש בו לבנות את ביתו, טעה חירם לחשוב כאילו הקב"ה נצרך לעזרתו לשם כך, ולפיכך לא השכיל להשתמש במתנות שקיבל עבור המטרה של ריבוי כבוד שמים, אלא חשב שכל גדלותו היא מכוחו, ואף השווה את עצמו לכביכול, ואמר (שם, כ"ה ב) "וַתֹּאמֶר אֵל אֲנִי מוֹשֵׁב אֱלֹהִים

העמק דבר

פנינים נפלאים על פסוקי ההפטרה

בית המקדש - אורו של עולם

"וַיַּעַשׂ לְבַיִת חֲלוֹנֵי שְׁקוּפִים אֲמוּמִים"

רש"י הק' והמפרשים ביארו ע"פ דברי חז"ל שחלונות ביהמ"ק נבנו בצורה הפוכה משאר חלונות, כי בדרך חלון בנוי כך שרוחבו מבפנים וחלקו הצר מבחוץ, בכדי שיוכל האור לחדור ולהאיר, אך חלונות ביהמ"ק היו צרים מבפנים ורחבים מבחוץ, ונראה לכאור בס"ד מדוע נבנו החלונות באופן זה דייקא, דבא לרמוז שהקב"ה הוא רואה ואינו נראה, ואף בביהמ"ק שהוא מקום של גילוי השכינה והתרחשו בו ניסים גלויים תמידין כסדרן, אעפ"כ "לא יראני האדם וחי", שההנהגה היא בצורה של "כבוד אלוקים הסתר דבר". עוד אפ"ל בדרך שונה, שנרמז בזה שתכלית ביהמ"ק היא שמשם תצא ותקריץ השפעה קדושה והשקפה טהורה לכל העולם כולו, ומאידך יש לשמור שלא תחדור חלילה השקפה והשפעה זרה לתוככי בית ה'.

יעקב אבינו ע"ה - יסוד ביהמ"ק

"וַיְהִי בַּיָּמֵינוּ אֲבָן שְׁלֹמֶה מִסַּע נִבְנָה" וגו'

חז"ל בכמה מקומות במדרשים למדו מלשון הפסוק "והבית בהבנותו" שביהמ"ק נבנה מעצמו בסיוע כוחות העליונים, והאבנים היו נוסעות מעצמן ומתיישבות במקומם, ולכן נקט הכתוב לשון "בהבנותו".

והנה ידוע שאבן השתיה היא האבן שעליה הניח יעקב אע"ה את ראשו, ואבן זאת היא היסוד שעליו נבנה ביהמ"ק, ומופלא הדבר שדווקא אבן זאת שימשה ליסוד ביהמ"ק, שכן גם באבן הזאת מצאנו שנעשתה מעצמה, כדברי חז"ל שמתחילה היו אבנים הרבה סביב לראשו, ומשהתחילו לריב זו עם זו, על מי מהם יניח צדיק את ראשו נתחברו יחדיו ונעשו מעצמם לאבן אחד.

ונראה שהדבר אף מרומז כאן בכתוב: "והבית בהבנותו" - דהיינו ביהמ"ק שנבנה מאבן, כנ"ל, "אבן שלמה" - מאותו אבן שלמה שנתחברה יחד מהרבה אבנים היתה יסודו, "מסע נבנה" - שהאבנים הסיעו עצמן, כנ"ל.

וכך גם מבואר בספיה"ק שיעקב אבינו ע"ה הוא מרכבה לביהמ"ק, ויסוד הדברים הוא מדברי הזוה"ק (ח"א, צ"ג) שמבואר שם שיעקב אע"ה הוא כסא הכבוד, כלשון הזוה"ק: "מהו וכסא כבוד ינחלים, זה יעקב אבינו ע"ה דעביד ליה כורסי יקר בלחודו לקבלא אולפן נשמתא דצדיקיא", וכסא הכבוד הוא הרי היסוד לביהמ"ק, כמאה"כ (ירמיה י"ז) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו".

ע"פ היסוד הנ"ל שביהמ"ק נבנה בפועל מעצמו, וכך גם המשכן, ביאר הרה"ק רבי צדוק מלובלין ז"ע (קונטרס 'קדושת השבת' מאמר א') את ההבדל בלשון הפסוקים, שבפרשת כי תשא נאמר בתורה "ששת ימים יַעֲשֶׂה מלאכה", וכך גם בפרשת ויקהל "ששת ימים תַּעֲשֶׂה מלאכה", ולעומת זאת בשאר המקומות כשהתורה מצווה על השבת נאמר בפסוקים "ששת ימים תַּעֲשֶׂה מעשין", או "ששת ימים תעבוד", אמנם לאור האמור מובן הדבר, שכן במקומות שעוסק הפסוק במלאכת המשכן שמלאכתו נעשתה מאליה נאמר "תעשה" מעצמו, ובשאר המקומות נאמר "תעשה".

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"

בית המקדש - גילוי כבוד שמים בעולם / הכיצד שייך לבנות בית להשי"ת? / עבודת בנין ביהמ"ק הפרטי - כח הצמצום / הקמת המשכן - ע"י מסירת הרצונות האישיים / מעלת שלמה המלך - התבטלות למען כבוד שמים

הכיצד שייך לבנות בית לבורא ית"ש?

והנה הקב"ה ציוונו "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", שמוטל עלינו להעמיד מקום ובית להשראת שכנתו בעולם הזה, "שלוש מצוות נצטוו ישראל כשנכנסו לארץ וכו' ולהעמיד לו בית הבחירה", המצווה הזו תלויה בנו, כמו שכתוב בספרי עה"פ "לשכנו תדרשו ובאת שמה", "יכול תמתין עד שיאמר לך נביא, ת"ל לשכנו תדרשו ובאת שמה, דרוש ומצוא, ואח"כ יאמר לך נביא וכו'", ענין בית ה' צריך לבוא מצדנו, כמו שהגמ' אומרת עה"פ "ציון היא דורש אין לה', מכלל דבעי דרישה".

אמנם נשגב מבינתנו איך יש לנו את הכוח לעשות בית עבור ה' במדרש כתוב (שמו"ר פל"ד א) שאפילו משה רבינו ע"ה תמה על הציווי "בשעה שאמר הקב"ה למשה עשה לי משכן התחיל מתמיה ואמר, כבודו של הקב"ה מלא עליונים ותחתונים, והוא אומר לי עשה לי מקדש? ... לכך אמר משה יושב בסתר עליון, אמר ר"י ב"ר סימון, יושב בסתר הוא עליון על כל בריותיו, מהו בצל שד"י, בצל א-ל, בצל רחום בצל חנון, אין כתיב כאן, אלא בצל שד"י, בצל שעשה בצלאל, לכך נאמר בצל שד"י יתלונן", ע"כ דברי המדרש, והדברים עמוקים ובוודאי מבארים אותם המפרשים ע"פ דרכם.

והנראה בס"ד לומר שהשם שד"י, מבטא את כח הצמצום שאמר לעולמו די', שכידוע העולם נברא בכוח הצמצום, שצמצם כביכול את כחו ואורו, וכביכול הכין "מקום" שהוא בבחינת "חלל" שיהיה פנוי מריבוי האור אין סוף, ובאותו מקום העמיד את העולם, ובלעדי זאת לא היה שייך מציאות בריאת העולם, (עי' רש אוצרות חיים למהרח"ו), ולכן ה'עולם' נקרא בשם זה, כיון שהוא מציאות של "העלמה" של המציאות הרוחנית האמיתית.

גם ביהמ"ק והשראת שכנתו היא ג"כ מאותו כח הצמצום שאע"פ שע"פ האמת אין מקום שיהיה מתאים לפי גדולתו של הקב"ה, וכתמיהת מרע"ה, אלא רק משום שכך רצונו, וכמ"ש בהמשך המדרש: "אמר הקדוש ברוך הוא, לא כשם שאתה סבור כך אני סבור, אלא עשרים קרש בצפון ועשרים בדרום ושמונה במערב, ולא עוד אלא שארד ואצמצם שכנתי בתוך אמה על אמה".

הקב"ה הוא כל יכול, וכשם ש"לגדולתו אין חקר", כך אין גבול למדת ענוותנותו, וכמ"ש "כל מקום שאתה מוצא את גדלותו שם אתה מוצא את ענוותנותו", והוא משכין שכנתו במקום שאנו הכנו עבורו, באותו מקום שאנחנו מסוגלים להכין לו.

עבודת בנין ביהמ"ק הפרטי - כח הצמצום

בכדי לבנות את ביהמ"ק צריך האדם גם הוא להשתמש באותו כוח של הצמצום, וזאת ע"י ויתור מהעצמיות שלו וממה שיש לו, ולתת אותו לשם כך לביהמ"ק. אם הוא רוצה שהקב"ה יהיה עמו וישרה שכנתו עליו, מוטל עליו להשאיר ולתת לו יתברך מקום בתוך לבו, שאותו הוא מפנה ומרוקן מהתאוות הבהמיות והרצונות הגשמיים של הגוף, ואת המקום הזה למסור לגמרי להשי"ת, ואז הקב"ה ישכון באותו המקום וישרה שכנתו שם. "עשו לי קיטון אחד ואדור ביניכם", מהו הקיטון הזה, מקום פנוי מ"אנוכיות", ממידות רעות, מגשמיות, מאהבת העוה"ז, מקום מיוחד לאהבת ה' וליראתו בו תחול השראת השכינה, "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד".

המצווה של "לשכנו תדרשו", מהותו שנדע ונכיר שכל העולם הוא "העלמה והסתרה" של אור הקב"ה, ונדרוש ונבקש את אותו המקום בו לא קיימת ההסתרה זו, כדי שנחפוץ לייחס ולהחזיר את העולם לבעליו, ולשם כך אנו דורשים ומבקשים את אותה "אבן השתיה" שממנה הושתת העולם, והיא אותה נקודה הכי קרובה לאור שקודם הצמצום, אשר שם ישרה הקב"ה שכנתו ומשם יושפע אור האמת על כל העולם, כמ"ש "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים".

וכן מובא בשם הרה"ק בעל הבית אהרן מקרלין זי"ע שהקב"ה ברא את העולם "יש מאין", ועבודתנו היא, להחזיר את "היש" הזה ל"אין", לדעת ולהכיר ש"אין עוד מלבדו".

הקמת המשכן - ע"י מסירת הרצונות האישיים

ונקודה זאת מוצאים בציווי דפרשתנו "ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי", פירשי "ידבנו לבו, לשון נדבה והוא לשון רצון טוב".

ציווי הקמת המשכן בפרשתנו הוא סיומו של תהליך ארוך שהחל ביציאת מצרים, המשיך במעמד קבלת התורה, ושלמות האהבה והגילוי הוא כעת בהקמת המשכן, "ושכנתי בתוכם", וכדברי המדרש "כל מקום שתלכו עשו לי קיטון אחד ואדור עמכם".

בית המקדש - גילוי כבוד שמים בעולם

מה היא ה'שראת השכינה'? הרי לכאורה הבורא ית"ש נמצא בכל מקום שהוא, "לית אתר פנוי מיניה", אמנם ביאור המושג ה'שראת השכינה' הוא שהקב"ה מגלה את עצמו וכבודו לעיני הבריות, שכביכול רואים וחשים שהקב"ה שרוי בקרבם.

הכתוב אומר "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה'", וחז"ל דרשו "יראָה יִרְאָה", כדרך שבא לְהִרְאוֹת כן בא לְרְאוֹת. הבאים לביהמ"ק הרגישו את גילוי השכינה, וראו בעיני בשר שהקב"ה הוא אדון העולם, בעשרת הניסים שהיו תמיד בבית המקדש, וחדרה בקרבם ההבנה שלחוקי הטבע יש שליטה עד למקום הזה, כי בביתו של הקב"ה שולטים חוקים אחרים, אוריה אחרת שהיא מעל לטבע. כשאפילו הדומם צמח שם, כדאיתא שהיו שם אילנות שמגדלים עלי זהב לפרנס הכהנים.

וההשפעה של גילוי השכינה לא הצטמצמה לתחומי ביהמ"ק בלבד, אלא בכל העולם כולו ידעו והכירו כי יש אלוקים גדול בישראל, וכנודע שבימי בית ראשון לא היתה כלל כפירה בעולם, הגוים אמנם עבדו ע"ז, אך בתחילה ייחסו לה כוח מהבורא, ואח"כ כבר דימו לה כוח עצמי. אך ה"שטות" וה"רשעות" של הכפירה והכחשת המושג שיש מנהיג לבירה עדיין לא הופיעה בעולם. ובתקופת בית שני כשכבוד ה' וגילוי שכנתו הצטמצמו, כשכבר היו חסרים חמשה דברים, לא היה אורים ותומים ונבואה, כך זה לעומת זה צץ רעיון מוזר של כפירה, וכפי שהרמב"ם כותב "בימי בית שני צצה המינות בעולם", זה עדיין לא התפשט בעולם, אבל כבר "צצה" בעולם, ואח"כ לאחר חורבן בית שני תיקנו ביבנה את ברכת "ולמלשינים ולמינים", ומבאר הרה"ק מהרח"ו זי"ע שהטעם שתיקנה הוא מכיון שלאחר החורבן התפשטה והתרחבה המינות בעולם.

עומק העבודה

שמעון ודרכי העלייה פשיעוריו על התאון על-פי"א

ולכאורה למה הביא הקב"ה ראה דוקא ממה שהקדים את בית ה' על ביתו, ולא ממה שבכלל בנה את ביהמ"ק, או מכתבי הקודש שהנחילנו "שיר השירים" שהוא קודש קדשים, ומשלי וקהלת שאף המה מרוח הקודש של שלמה, ומתקנותיו של שלמה המלך ע"ה כמ"ש חז"ל "למה היתה התורה דומה לפני שלמה, לכלי שאין בו אזניים, עד שבא שלמה ותיקן אזניים לתורה", אך התשובה לכך היא שאת כל הדברים הללו נתן הקב"ה לשלמה המלך שהוא יביא אותם לכלל ישראל, ומהם אין עדיין הוכחה על כוונתו, אך הדבר היחיד ששלמה נתן להשי"ת הוא רק ענין זה שאת ביתו לא בנה עד שביהמ"ק היה בנוי, ולא עשה שום דבר אחר בשעת בניית ביהמ"ק, זה מה שהוא נתן להקב"ה, ואפשר שהיא הנותנת וזו הסיבה שנתנו לו המתנה הזו שהוא זה שיבנה את ביהמ"ק.

הגמ' (במגילה כ"ט) אומרת "דרש רבא, מאי דכתיב ה' מעון אתה היית לנו, **אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות**", שהשכינה שורה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, והגמ' אף מפרשת שם הפסוק ביחזקאל "ואהי להם למקדש מעט", אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות" שהם בבחינת "מקדש מעט", ומה צריך לעשות כדי להרגיש זאת? כאשר אדם מוותר מרצונו לשם כך, שמזדרז לקום ממיטתו לעבודת בוראו, ומתנתק מכל ענייני עוה"ז עבור התורה והתפילה, ואומר לעצמו " הרי השכינה הקדושה ממתינה לי שאעסוק עמה בתורה, שאשתעשע עמה, ואיככה אמנע ממנה וממני את ההנאה הזאת, בכך הוא מקושר ומחובר עם ה"מקדש מעט", השכינה הקדושה יכולה לשכון בקרבנו, וגם עליו נאמר הפסוק "חזיתי איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתייצב כל יתייצב לפני חשוכים", אם יש לו מעלת ה"זריזות" הוא מבני עליה, שמחברים לבית המקדש מעט.

"דבר **אל בני ישראל** ויקחו לי תרומה", דוקא בני ישראל, והטעם בזה "מאת כל איש אשר ידבנו לבו" תקחו את תרומתי", כי רק ממי שזו התנדבות אצלו אפשר לקחת, "וזאת התרומה אשר **תקחו מאתם**" זהב וכסף ונחשת", וממשיכה הפרשה ומפרטת את כל מה שיעשה בתרומה שיקח, ואח"כ אומרת הפרשה הבאה "ואתה" - מה התרומה שלך? "ואתה תצו את בני ישראל" שתרומתו של משה רבינו היא עצם הדבר שהוא המצווה על עשיית המשכן.

מעלת שלמה המלך - התבטלות למען כבוד שמים

הגמ' (סנהדרין ק"ד): מביאה שאנשי כנה"ג מנו את המלכים וההדיוטות שאין להם חלק לעוה"ב, וחשבו גם לכתוב דבר כזה על שלמה המלך ע"ה, "אמר רב יהודה אמר רב, עוד ביקשו למנות אחד, באה דמות דיוקנו של אביו ונשתטחה לפניו ולא השגיחו עליה, באה אש מן השמים ולחכה אש בספסליהם ולא השגיחו עליה, עד שיצתה בת קול מן השמים ואמרה להם 'חזיתי איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתייצב כל יתייצב לפני חשוכים', מי שהקדים בתי לביתו, ולא עוד אלא שביתו בנה בשבע שנים, וביתו בנה בשלש עשרה שנה, לפני מלכים יתייצב כל יתייצב לפני חשוכים" ע"כ דברי הגמ', והיינו שהקב"ה הוכיח להם ממעשיו של שלמה המלך ע"ה, שהעדיף את כבוד שמים על כבודו, שהרי הקדים את בית ה' לפני שבנה את ביתו, ואף ממה שבנה את ביהמ"ק שהיה בניין מפואר מאד וגדול הרבה יותר מביתו בשבע שנים, בתכלית הזריזות ובלי שום שיהוי, לעומת ביתו אותו בנה בשלש עשרה שנה, וזו הוכחה כמה בער בו כבוד שמים, ומה שנשא נשים הרבה מכל האומות, (אחרי שגיר אותו) היה רק למען הרבות השפעת וכבוד שמים בכל העולם, שסבר שע"י שיהיה מקושר עמם בקשרי חיתון עי"ז יכניע את כל אותן האומות לעבודת ה', וכמבואר בשם **האריז"ל זי"ע** שעומק כוונת שלמה המע"ה היתה להביא לתיקון השלם של העולם שלא יחרב ביהמ"ק, ויתוקן כל העולם.

כיצד באה לידי ביטוי התשוקה של האדם שהקב"ה ישרה את שכינתו? ע"י שהאדם נותן את הדברים היקרים לו את הכסף ואת הזהב בשביל לעשות את המשכן, זה מראה שיש לו תשוקה ורצון שהקב"ה ישרה שכינתו בינינו. הנתיה באה מתוך אהבה, ומגבירה את האהבה.

במדרש רבה (ריש פרשת ויקרא) על הפסוק "יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתי דעת", דורשים זאת על משה רבינו ע"ה שחלשה דעתו שהוא לא התנדב למשכן, "שהיתה נפשו של משה עגומה עליו ואמר הכל הביאו נדבתן למשכן ואני לא הבאתי, אמר לו הקב"ה חייך שדיבורך חביב עלי יותר מן הכל, שמכולן לא קרא הדיבור אלא למשה, ויקרא אל משה" ע"כ.

ובספר **"מעלות התורה"** (מאחי הגר"א זי"ע) מבאר, מדוע באמת לא התנדב משה רבינו ע"ה זהב ופנינים למשכן, כי רצון הקב"ה בנדבת המשכן היה, שישראל ינדבו את היקר והחביב עליהם ואתו יתנו לה', כי להקב"ה לא חסר כסף וזהב, "לי הכסף ולי הזהב אמר ה'", אלא שרצה לראות כיצד ישראל מקריבים את רצונם לפניו, והנה אצל משרע"ה לא היו נחשבים כסף וזהב למאומה, ולכן לא היה בכך שום תועלת אם היה מביא את הכסף וזהב שלו כי לא בכך חפץ ה', אמנם את הדבר החשוב באמת אצל משרע"ה, את ה"דעת", את זה הוא נתן להקמת המשכן, שאע"פ שהיה מסוגל להבין את פנימיות הדברים, כיצד כל כלי המשכן מכוונים כנגד העולמות העליונים וכנגד כל הבריאה, למרות זאת הוא "ויתר" על ההבנה שלו, והוא לא עשה את הדברים לפי ההבנה שלהם, אלא הוא נתן את כל כוחו לעשות "כאשר צוה ה' את משה", כמו שמוזכר י"ח פעמים בפרשת פקודי על כל חלק וכלי ממעשה המשכן וכליו, "כאשר צוה ה' את משה כן עשו", וזאת היתה נדבתו של מרע"ה למשכן, ועל זאת אמר לו הקב"ה "חייך שדיבורך חביב עלי יותר מן הכל", כדברי המדרש הנ"ל.

וע"פ דברי חז"ל אלו מבאר בספה"ק **"באר משה"** (לכ"ק אדמו"ר מאזריב זי"ע) את הקשר והחיבור בין הפרשיות של תרומה - תצוה,

לבקשת רבים:

ניתן להשיג את כל ספרי הביאור הנפלא **"משבצות זהב" על נביאים כתובים** בחנויות הספרים המובחרות כמו"כ ניתן להשיג את הספר **"משבצות זהב" על מגילת אסתר** בחנויות הנ"ל

לשליחת מכתבים למערכת

וכן לעצות מעשיות בעבודת ה' ודרכי החיים
ממורנו שליט"א
פקס: 02-5000-386
אימייל: w025000376@gmail.com

אייל ע"י תלמידי הרי"ש ווייס שליט"א פניה"ק וירושלים תובב"א

לקבלת הנלוין ניתן לפנות ל: w025000376@gmail.com | לתרומות והנצחה: 052-7650883 | להשתתף לא לקרוא בשעת התפילה